گوتاری تێکەڵکردن:

لە ئەمەریکاوە بۆ خێڵی حەمە

ڕێبوار سیوەیلی

ئێمە هەموومان شتەکان تێکەڵ بەیەکتر دەکەین ، ئەمەش زۆرجار کارێکی لەززەتبەخش و دڵخۆشکەرە: مرۆڤ بۆی هەیە بەئارەزووی خۆی مەسەلەکان وەها وەسف بکا و لێکیان بداتەوە، کە چێژی پێدەبەخشن. جاری وا هەیە تێکەڵکردن دەبێتە جێگای پێکەنین، چونکە هێندە جەمسەری دوور لە یەکتر پێکەوە بەستراونەتەوە، کە ئیدی هیچ پەیوەندییەک لە نێوانیاندا نەماوە. وشەیەکی دیکە بۆ ئەم دۆخە بریتیە لە وڕێنەکردن، بەڵام لە نێوان تێکەڵکردن و وڕێنەکردندا جیاوازییەکی بنەمایی هەیە: وڕێنەکردن بریتیە لە تێکەڵکردنێکی بێ مەبەست و بێ بەرنامە و بێ ئەنجام، وەلێ تێکەڵکردن بریتیە لە ئاڵۆزکردن و شێواندن و دەستێوەردانێکی مەبەستدار و بەرنامە بۆ داڕێژراو، کە دەبێت ئەنجامێکی تایبەت بدات بە دەستەوە. لێرەشەوە وڕێنە هیچ مەترسییەک دروست ناکات، لەکاتێکدا تێکەڵکردن مەترسی ئەوەی لێدەکرێت وێنەیەکی شێواومان لەسەر واقیع بداتێ و ئێمەش وابزانین ئەوە حەقیقەتی واقیع خۆیەتی.

لەهەمووی مەترسیدارتر ئەوەیە کە تێکەڵکردن ببێتە گوتارێک و لە کەناڵە ڕەسمییەکانەوە ئیشی پێبکرێت و ئاوێزانی زمانی سیاسەت بکرێت. ئالێرەدا ئیتر ناتوانین وەک حاڵەتێکی بێگوناهـ تەماشای بکەین و پێویستە هەوڵدەین لێی تێبگەین و چاودێری ئەو کەسانە بکەین کە تێکەڵی دەکەن و، بەوکارەش مەترسیی بۆ سەر ژیانی هەموومان و دۆخی وڵاتەکەمان دروست دەبێ. من دەمەوێت لەمیانەی وەڕووخستنی هەندێ بۆچوونەوە لەسەر ڕووداوەکانی ئەم دواییەی ئەمەریکا و کوردستان، بەڵگە بۆ ئەوە بهێنمەوە کە لە سیاسەتی ئێستای کوردی و لەڕاگەیاندنی حزبی کوردیدا، تێکەڵکردن بۆتە گوتارێک و بەردەوام بەرهەم دەهێنرێتەوە. سرووشتی ئەم تێکەڵکردنە لەوەدایە کە ڕێگای خۆشکردووە، تا ئێمە بە وردی و بە قووڵی بیر لەڕووداوەکانی دەوروبەرمان نەکەینەوە و پترلە پەلەی هەڵوێست وەرگرتن و حوکمدان و بەدەستهێنانی چەند ئەنجامێکدا بین. لێرەشەوە،تێکەڵکردن ڕەهەندە چێژبەخش و بێگوناهەکەی خۆی لەدەست داوە و وەک مەترسییەک بەرجەستە بووە، کە پێویستی بە قسەلەسەرکردن هەیە.

با لەسەرەتاوە ئەو ڕستە کلێشەییە دووبارە بکەینەوە کە دەڵێت: لە یازدەی ئەیلوولەوە، کە بەپێی نەخشەیەکی تیرۆریستانە هەردوو تەلاری بازرگانی نێودەوڵەتی تەقێنرانەوە و، پاشان لە هێرشەکانی جوندی ئیسلامەوە بۆ سەر خێڵی حەمە، ئێمە کەوتینە ناو دنیایەکی ترەوە. دنیایەک، کە جێگەی لێخوردبوونەوەی ورد و تێڕامانی جیدییە. ئەوەی کە بەلای منەوە زیاتر لەهەر شتێ جێگەی تێڕامانە، «فیکر و ڕۆشنبیری» خۆیەتی، چونکە پێموایە ئەو ڕووداوانە چەندە جوگرافیای تیرۆری بەرینکرد و دڕندەیی کائینێکی پیشانداین، کە بەناوی عەقیدە و ئیمانەوە تیرۆر دەکا، هێندەش زیاتر ڕووە تاریکەکانی فیکری ێیشاندااین کە بەناوی «حەقیقەتی ئایدیۆلۆژیا» و «حەقیقەتی راگەیاندنەوە» ئیش دەکات و بەشێوازێکی ناواقیعی و هەندێ جاریش بریندارکەر تەعبیر بۆخۆی دەدۆزێتەوە.

ئێمە لەو ڕووداوەوە جارێکی تریش بۆمان دەرکەوت، کە تیرۆر یەک سیمای نییە، یەک ناسنامەی نییە و یەک بەرجەستەبوونیشی نییە، بەڵام لەهەمان کاتیشدا لێمان ئاشکرا بوو کە شێوازی قسەکردنی مرۆڤەکان و راگەیاندنەکانیش لەبارەی ئەو ڕووداوانەوە و تەنانەت لە دژیشیان، جۆرێکە لە زەمینەخۆشکردن بۆ مانەوەی تیرۆر، نەک سڕینەوە و بێ ناسنامەکردنی.

ئەو ڕووداوانە بەدەگمەن، بەتایبەتی لەڕاگەیاندنی حزبی کوردی و لەڕۆشنبیریی ئێمەدا، (کە لێرەدا زیاتر مەبەستی منە قسانی لەبارەوە بکەم)، ئەو سیمایەی ئیشکردنی فیکری پیشاندااین، کە بەدوای حیکمەت و رۆشنگەری و بڕیاری عەقڵانیدا دەگەڕێت و، پەلەیەکی نییە لە بەدەستەوەدانی ئەنجامگیرییەکان و حوکمدانەکان. هەربۆیەشە وەک بینیمان و دەبینین، لەدوای ئەو ڕووداوانەوە لێشاوێک لە قسە و ژمارەیەکی زۆر لاپەڕە پڕکرانەوە، کە مرۆڤ لە نێوان رستە و دێڕەکانی بەشێکی زۆریاندا، نەک هەر سەنگینی فیکر و حیکمەتی تێڕامان نابینێت، بەڵکو مەزەندەی ئەوەش دەکا، کە بەشێکی زۆری ئەو قسە و وتارانەی ئێمە نووسیمانن، تۆوی شەڕە دەروونییەکانی داهاتوویان هەڵگرتوون. دیارە ئەمەش لە مێژووی بەشەریەتدا دیاردەیەکی تازە نییە و پێشینەیەکی لە مێژینەی هەیە: جەنگە ئایینیەکان و پاکتاوکردنەکان و قەڵاچۆکردنەکانی ناو مێژوو، لەسەرەتاوە زۆربەیان پڕۆژەی رۆشنبیرانی ئایینی و سیاسی و کۆمەڵایەتی بوون و، لەپاشاندا بوونەتە پڕۆژەی مەیدانەکانی جەنگ و پێکدادانە سەربازییەکان. بۆیە لەدوای ئەو ڕووداوانەوە، ئەوەندەی ئێمە

بە پرۆفیسۆرەکانی شەڕ و دکتۆرە پسپۆڕەکانی تیرۆر و سیاسەتمەدارەکانی هەلۆیست و مامۆستا و رۆشنبیرەکانی تەکتیک و ستراتیژ و شاعیرەکانی حەماسەت، ئاشنا بووین، ئەوەندە مرۆڤی حیکمەتدۆست و سیاسەتمەداری بە ئەزموون و رۆشنبیری ئاشتیخوازمان نەبینی، کە لە ساتەوەختی گرژییەکاندا، گوتاری ئاشتبوونەوە و لێکبووردن بەرهەم بهێنێت و باس لە ئایندەیەک بکا، کە دەبێت بەهەموو جیاوازییەکانمانەوە تیایدا بژین. من لە بەشێکی زۆری ئەو وتارانە نائومێدبووم کە تیرۆریان کردە بابەتی بیرکردنەوە، بەلام نەیانتوانی بیرکردنەوە خۆی، لە گرژی و توندو تیژی بەدوور بگرن.
ڕەنگە بەشێکی ئەمە پەیوەندی بە خێرایی ڕووداوەکانەوە هەبێت کە بواریان نەداینێ بە هەدادانەوە بیریان لێبکەینەوە، بەلام پێدەچێت بە زۆری پەیوەندی بە نەبوونی کولتووریکەوە هەبێت، کە ڕێگە نەدات ڕووداوەکان لەگەڵ خۆیان راپێچمان بکەن و ڕێگە نەدات ڕووداوێکی تایبەت بکەینە قیاس بۆ حوکمدان بەسەر گشتێکدا و ڕێگەش نەدات بەوەی بەر لە دلنیابوونی تەواومان لە شەرعیەتی بڕیارەکانمان، هیچ حوکمێک بدەین، چونکە هەموو ئەنجامگیرییەک لە بەشێکی بچووکەوە و سەپاندنی بەسەر گشتێکدا و هەموو گومانێک لەبارەی شەرعییەتی بڕیارێکەوە، دواجار حوکمێکی هەڵەمان پێدەدات. کاتێکیش ئەو حوکمە لەراگەیاندنی رەسمییەوە دەردەچێت، ئەوە دەبێتە حوکمی هەمووان و گشت کۆمەڵگا بەهەڵەدا دەبرێت! من دەپرسم بۆچی ئەو ڕووداوانە لە لای ئێمە بوونە دەروازەیەک بۆ ڕەخنەگرتنێکی هەمەلایەن لە ئایینی ئیسلام و لەهەموو ئەو کەسانەی بڕوایان بەم ئایینە هەیە؟، بۆچی لەپشت هەر ڕەخنەیەکمانەوە لە تیرۆریستان و جوندی ئیسلام، نییەتێک و فرسەتێکیش بۆ ڕەخنەگرتن لە ئیسلام وەک ئایینێک بەدی دەکرێ، کە خاوەنی جیهانبینییەکی تایبەت بە خۆیەتی و دەتوانین ئەم جیهانبینییە لە ناو دەقەکانی ئەو ئایینەدا دەربهێنین؟. بەمانایەکی دیکە: بۆچی ئێمە یەکسەر پەیوەندییەکمان لە نێوان کردەوەی کەسانێکدا، کە بە «مسوڵمان» خۆیان پێناسە دەکەن و ئایینێکدا، کە سەرچاوەکانیمان لەبەر دەستایە، دروستکرد و لێرەشەوە: دەرگامان کردەوە بۆ تێکەڵکردنی حوکمدان و سزادان بەسەر کەسانێکدا لەگەڵ حوکمدان و سزا برینەوە بۆ باوەڕێک؟ دیارە هەموو ئەمەش لە سەردەمێکدا کە ئێمە ئەزموونێکی دوور و درێژی مێژووی بەشەریەتمان لەبەر دەستایە کە پێمان دەڵێت: مەرج نییە ئەوەی بەناوی ئایینێک و ئایدیۆلۆژیایەک و هزرێکەوە دەکرێت، ماهییەت و جەوهەری ئەو ئایین و ئایدیۆلۆژیا و هزرە بێت. مێژوویەکمان لەبەر دەستایە کە پێمان دەڵێت، مەرج نییە ئەوانەی بەناوی بیروڕایەک و جیهانبینییەکەوە کردەوەیەکی ناپەسند دەکەن و خۆیان لەسێبەری ئەو جیهانبینییە هەڵدەخەن، تەعبیر لە جەوهەری ئەو جیهانبینییە بکەن و ئەو کارەیان پراکتیزەکردنی خاڵ بەخاڵی ئەو دنیابینییە بێت. دواجار مەرج نییە ئایین و ئایدیۆلۆژیا و جیهانبینییەکان لەساتەوەختی سەرهەڵدانیاندا هەمان ئامانج و چارەنووسیان بۆ خۆیان لەبەر چاو گرتبێ، کە لە ئێستادا و لە کردەوەی کەسانێکدا وەک (ئامانج) و چارەنووسی ئەو ئایین و بیروباوەڕانە خۆی ئاشکرا دەکا. وێڕای ئەوانەش: ئێمە مێژوویەکمان هەیە کە دەریدەخات، مرۆڤ توانایەکی بێسنووری هەیە لە شێواندن و بەلاڕێدابردن و هەڵخلیسکاندنی بەرهەمەکانی بیر و بەرنامەکانی عەقڵ و بچووککردنەوەی خەونە رزگارکەرەکان و یۆتۆپیاکان; لە بەندیخانەی دۆگماکان و چەقبەستن لەناو بەرنامەکانی حزب و درێژەدان بە کۆنەخوازی لە سێبەری ئاییندا.
بۆیە چەندە قسەکردن لەسەر ڕووداوەکانی ئەم دواییە لەڕووی سیاسییەوە گرنگە، (کە راگەیاندنی جیهانی و کوردی هانمان دەدەن بۆ هەلۆیست وەرگرتن لە ئاستیاندا لە پێناوی لایەنگیریکردن و ڕەتکردنەوەیان)، هێندەش گرنگە باس لەو گوتارانە بکەین، کە ئەم ڕووداوانە لە ئاستی فیکری و راگەیاندندا بەرهەمیان دەهێنن و لەسەر لۆژیکی تێکەڵکردن ئیشدەکەن. من لێرەدا سێ هۆی سەرەکیی وەلامدانەوەی ئەو پرسیارانەی پێشوو دەستنیشان دەکەم و دەیانبەستم بە واقیعی خۆمانەوە:

یەکەم: غیابی هزر لەژێر کاریگەریی ڕووداودا:

لەواقیعێکدا کە بچووکترین ڕێز لە عەقڵ بگیرێت و لێکدانەوەی عەقڵی حسابی بۆ بکرێت، ئەوە ڕووداوەکان چەندە لەپڕ بێن و چەندەش تەکاندەر بن، هێشتا قابیلی ئەوەن بەشێوەیەکی عەقلانی لەبارەیانەوە تێفکرین، تاکو بوار بە هەستەکانمان نەدەین بۆ ماوەیەکی دوور و درێژ ڕاپێچی ژێر کاریگەریی خۆیانمان بکەن. بەمجۆرەش ڕووداوەکان یەکەمجار ڕووداون بۆ هەستەکانمان: چونکە یەکەم پەرچەکرداری مرۆڤ لە ئاست هەر ڕووداوێکدا، پەرچەکردارێکی هەستەوەرانەیە، کە لەهەمان کاتیشدا بەڵگەیە بۆ زیندوویی ئێمە وەک مرۆڤ و تەندروستبوونمان لەڕووی فەسلەجییەوە. بەلام کێشەی هەستەکان لەوەدایە گومان هەیە لەوەی کە دەتوانن بەهەڵەماندا ببەن و ڕێگای گەیشتن بە ئەنجامگیری و تێگەیشتنی مەعریفیانەمان لێبگرن، کە ئەم کێشەیە هەر لە *ئەفلاتوون*ەوە تا *دیکارت* و *لۆک* و *کانت* و کەسانی پاشتریش مشتومڕێکی زۆریان لەبارەوە کردووە. بۆیە لە پێناوی ئەوەدا، کە پەرچەکرداری هەستەوەرانە نەبێتە تاکە پەرچەکردار، مرۆڤ توانای ئەوەی هەیە

لەڕووی عەقڵیشەوە پەرچەکردار لە ئاست ئەو واقیعەدا بنوێنێت کە تیایدا دەژی، واتە دەبێت ڕووداوەکانی واقیع بکەینە ڕووداوی فیکر، بەو مانایەی پێویستە ڕووداوەکان لەهەستەوەری ڕزگار بکەین و بیانخەینە بەردەمی لێکدانەوە عەقڵییەکان. دیارە ئەمەش بەو مانایە نییە کە عەقڵ دەتوانێت حوکمی کۆتایی بەسەریاندا دەربکات، چونکە دواجار عەقڵیش هەڵگری تاریکاییەکانی خۆیەتی و وەک تیۆری زانین پێماندەڵێت: **بابەتگەلێک هەن عەقڵ ناتوانێت چارەیان بکات.** ئەوەی لەم پرۆسەیەدا گرنگە، پەلکێشکردنی هوشیاریی مرۆڤە بۆ بەدەستهێنانی زانینێکی ڕاستەقینەی نیسبی و ئەنجامگیرییەکی تەندروستانە لەبارەی ئەو واقیعەی کە تیایدا دەژی و بەگەڕخستنی توانایی تاکەکەسەکانە بۆ چالاکبوون لەو واقیعەدا بەمەبەستی گۆڕین و ڕەتکردنەوەی.
کێشەی هەرە گەورە لە وڵاتی ئێمەدا ئەوەیە، کە ڕووداوەکان بەدەگمەن دەبنە «ڕووداو بۆ فیکر و هزری مرۆڤ» و تەنیا وەک «ڕووداو بۆ هەستیاری» مامەڵەیان لەگەڵ دەکرێت. بەمجۆرەش تاکەکەسی ناو واقیعی ئێمە ڕێگەی لێدەگیرێت تاکو تێگەیشتنێکی هوشیارانە لەسەر دنیای خۆی بەرهەم بهێنێت. بۆئەوەی بزانین ئەو هێزە کامەیە کە ڕێدەگرێت لەوەی ڕووداوەکانی دنیا و واقیعی خۆمان بۆ مرۆڤی کورد ببنە ڕووداوی فیکری و ئاستی هەستەوەرانە جێبهێڵن، دەبێت چاوێ بە میکانیزمی ڕاگەیاندنی حزبە کوردییەکاندا بگێڕینەوە، بەتایبەتیش ڕاگەیاندنی هەردوو حزبە زلەکەی کوردستان: پارتی و یەکێتی (کە بێگومان لە دیدی کەسانێکەوە ئێمە بەم قسەیە تاوانێکمان کرد!) دیارە ئەم دەستنیشانکردنەش لەوێوە هاتووە، کە تاقە دەنگێکی ڕەسمی لە وڵاتی ئێمەدا لەڕاگەیاندنی ئەو دوو حزبەوە دەردەچێت; بەبێ ئەوەی مەسەلەکان تێکەڵ نەکات و زەمینەی شێواندنیان نەڕەخسێنێ.

ڕاگەیاندنی حزبیی لە کوردستاندا، بە درێژایی ئەم دە ساڵەی ئازادی و سەربەخۆیی و پێشتریش، بەدەگمەن گوتارێکی بەرهەم هێناوە، کە تیایدا دواندنی عەقڵ ببێتە «ئامانج»ی ئەو گوتارە و هوشیاریی مرۆڤی کورد بێدار بکاتەوە. ئەوەی لەبۆنە و ڕووداوەکاندا دەبێتە ئامانج بۆ ڕاگەیاندنی حیزبەکان، بێدارکردنەوەی هوشیاریی مرۆڤی ئێمە نییە، بەڵکو دواندنی هەستەکانیەتی و ڕاپێچکردنەوەیەتی بۆ ناو یادوەرییەکی پڕ لەهەرەس و تێکشکان و نائومێدی. ئەو دوو حزبە هیچ یادوەرییەکییان نییە کە بەدەست دوالیزمی (تراژیدیا و کەرنەڤاڵ، سەرکەوتن و نوشوستی و دۆڕان و بردنەوە)وە، گیری نەخواردبێت و ئەمەش بەشێوەیەکی هەستیارانە لەڕاگەیاندنەکانیانەوە یادی نەکرابێتەوە. بەشێکی ئەوەی کە دواندنی هەستەکانی مرۆڤی کورد بوونەتە ئامانجی ڕاگەیاندنی کوردی، پەیوەندی بەوەوە هەیە کە بۆ دواندنی هەستەکان پێویستیمان بە شێوازێکی ئینشانووسیی و هۆنینەوەیەکی تایبەت هەیە، کە بتوانێت ڕاستەوخۆ کاریگەر بێت بۆ سەر دڵی مرۆڤ و ڕێگەی لێکدانەوەی هۆشمەندانەی لێبگرێت. ئەگەر لەم ڕوانگەیەوە سەرلەنوێ گوێ لەو وتارانە بگرینەوە کە ڕادیۆی هەردوو ئەم حزبە لەقۆناغی شاخدا، بڵاویان دەکردنەوە، دەبینین بەردەوام لە هەوڵی خوڵقاندنی کەشێکی حەماسی و هاندەرانەدا بوون و ئێستاش بەشێکی زۆری بێژەرەکانی تەلەفزیۆن و ڕادیۆکان لەسەر هەمان ئیقاع دەنگوباس, بروسکە و وتارەکان دەخوێننەوە. بەڵگەیەکی دیکەی قسەکانم ئەوەیە، کە ئەم شێوازی ئینشانووسییە لەڕاگەیاندنی کوردیدا، هەردەم بۆتە ڕێگر لەبەردەم دروستبوونی «دەماغێکی حزبیی بیرکەرەوە» و سەرهەڵدانی ئەو کەسەی کە «تیۆریزە» بۆ حیزب و پەیامەکانی دەکات.
هەر لەماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا، ئێمە شایەتی چەندین بۆنەی گرنگ بووین: یادی دامەزراندنی یەکێتی نیشتیمانی و شۆڕشەکانی ئەیلوول و گوڵان و پاشان تیرۆرکردنی ئەندامانی بەرزی ئەم دوو حیزبە و هەڵبژاردنەکان و هتد.. بینیمان ڕاگەیاندنەکانیان چۆن مامەڵەیان لەگەڵ ئەم ڕووداوە گرنگانەدا کرد و لە کەشێکی موناسەبەیی و حەماسەسازی و درووشمخوازیدا قەتیس و سەقامگیریان کردن. هۆی ئەمەش هەر ناگەڕێتەوە بۆ ئەو نەرگسیەتەی، کە هەر حیزبێکی سیاسی هەیەتی بۆ ئەوەی بەردەوام گوێی لە مەدح و سەرکەوتنەکانی خۆی بێت، بەڵکو دەشگەڕێتەوە بۆ نەبوونی ئەو عەقڵە هوشیارەی کە بتوانێت بۆنە و ڕووداوەکان لەڕاگەیاندنی ڕەسمیدا، لە«ڕووداو بۆ هەستەکان»ەوە بکاتە «ڕووداو بۆ هزر و تێڕامانی فیکری».
بەمجۆرەش لە کەناڵی ڕەسمیی قسەکردنی ناو واقیعی ئێمەدا، هزر، وەک داینەمۆی چالاککردنی تاکەکەسی ئێمە، غائیبە و ئەم کەناڵە ڕەسمییە تەنیا هەستەکانمان دەدوێنێت، بەجۆرێ کە ئیدی ئێمە لەگەڵ ڕووداوەکان ڕاهاتووین و پێش ڕوودان و یادکردنەوەیان (ئاشناین) بەوەی چییان لەبارەوە دەگوترێت. هەر ئەوەش وادەکا، کە هیچ سەرنجمان ڕانەکێشن. ئەوەی ڕاگەیاندنی حیزبی لەم دۆخە ڕزگار دەکات، بەرزکردنەوەی زیاتری تۆنی خوێندنەوەی وتارە ڕەسمییەکان و جۆشدانی زیاتری حەماسی جەماوەر نییە لە ئاست ئەم یان ئەو ڕووداودا، بەڵکو (نائاشناکردنەوە)ی ئێمەیە بە لۆژیکی ئەو

راگەیاندنە خۆی. (دیارە من لێرەدا چەمکی نائاشناکردنەوە لە قوتابخانەی فۆرمالیستەکانی رووسەوە قەرز دەکەم).
بەرجەستەترین خاڵ لەڕاگەیاندنی حیزبی کوردیدا ئەوەیە، کە لە«دوای» رووداوەکانەوە دێتە قسەکردن و کاتێکیش قسان دەکا هەمیشە بەجۆرێ دێتە ئاخاوتن، کە ئێمە لەگەڵ رووداوەکاندا ئاوێزان بین، یاخود رەتیان بکەینەوە. بەمانایەکی دیکە، ئەم راگەیاندنە بواری گفتوگۆی عەقڵی لەگەڵ رووداوەکاندا ناهێڵێتەوە: ئەگەر رووداوەکە رووداوێک بێت لە دژی، ئەوا گوتاری راگەیاندن دەبێتە هاندانمان تا ئێمەش لە دژی بین و; ئەگەر لەبەرژەوەندیشی بێت ئەوا داوای هەماهەنگی و قەبووڵکردنیمان لێدەکا. بەمجۆرەش ئێمە لەگەڵ لۆژیکی راگەیاندنی حیزبەکاندا ئاشنابووین و لەگەڵ روودانی هەر رووداوێکدا دەزانین چی لەبارەیەوە دەگوترێت و پێویستە هەڵوێستمان چۆن بێت، تاکو دووچاری کێشە و لپێرسینەوە نەبینەوە. زۆرجاریش رووداوەکان وەک ئەوەی لەواقیعدا روودەدەن هێندە تازە و تەکاندەرن کە ئێمە بۆخۆمان لەئاستیاندا ئەو هەڵوێستە دروستە عەقڵییە هەڵدەبژێرین کە پێویستە هەمانبێت، کەچی هەر لەم کاتەدا راگەیاندن دێت و هەڵوێستە عەقڵانییەکان دەکاتەوە بە هەڵوێستی هەستەوەرانە.
نموونەم بۆ ئەم قسەیە بریتییە لەو مامەڵەیەی، کە راگەیاندنی هەردوو حیزبی ناوبراو لەگەڵ رووداوی تیرۆرکردنی فرەنسۆ حەریری و رووداوی خێڵی حەمەدا کردیان و لە ئیقاعێکی حەماسیانە و هەستیارانەدا بچووکیان کردنەوە. ئەمەش لەکاتێکدا دەبوو هەردوو ئەو رووداوە وەک دەروازەیەک بۆ بەخۆداچوونەوە و خۆ قاییمکردنی زیاتر، تەماشا کرابان و راگەیاندن ئاسۆی قسەکردنی دیکەی بۆ هەردوو لایەنی ناوبراو دەستنیشان کردبا. دەمەوێت بڵێم: ئەو دوو رووداوە وەک ئەوەی لە واقیعدا روویان دا، زۆر گەورەتر بوون لەوەی کە لەڕاگەیاندنی حیزبدا باسیان لێوە کرا. خاڵی هاوبەشی هەردووک ئەو رووداوە لەوەدا بوو کە کەسانێک لە پشتیانەوە بوون کە خۆیان بە «ئیسلامی» پێناسە کردووە. خاڵی هاوبەشی هەردوو ئەو راگەیاندنەش لەوەدایە کە نەیانتوانی ئەم خۆ بە «ئیسلامی» پێناسەکردووانە لە «ئیسلام» وەک ئایینێک جیابکەنەوە، کە هەزاران کەسی دیکە لەم وڵاتەدا باوەڕیان پێیەتی و لەدژی ئەو رووداوانەشن.
بۆیە لە هەردوو دۆخەکەدا بینیمان هەموو مسوڵمانێک لەم وڵاتەدا هەستیانکرد هەڕەشەیەکیان لەسەرە و دەشێت بەو دەلیلەی «بڕوایان بە ئایینێکی دیاریکراو هەیە» دووچاری مەترسی ببنەوە. هەڵەیەکی گەورە کە ئەم دوو حیزبە دەیکەن ئەوەیە، کە وا دەزانن ئیسلامییەکان تەنیا لە ناو توێژی هەژارانی ئەم وڵاتەدان، بۆیە هەرکات رووداوێک بەناوی ئیسلامییەکانەوە دەکرێت، یەکسەر هێزەکانیان دەنێرنە گەڕەک و ناوچە هەژارنشینەکان و ئەمەش دەبێتە هۆی ئەوەی هەموو مسوڵمانانی هەژاری ئەم وڵاتە ترس دایان بگرێ. ئەوان بیریان دەچێت کە زۆرینەی خەڵکی وڵاتی ئێمە، بە دکتۆر و مامۆستاکانی زانکۆ و دادوەر و قوتابی و گەنجەکان و کاسبکار و کەسانی دیکەی پایەبەرزیشەوە بڕوایان بە ئیسلام هەیە وەک ئایینێک، بەڵام بەشێکی زۆریان بە مانا سیاسییەکەی «ئیسلامی» نین. لێرەشەوە دەچمە سەر خاڵێکی دیکەی جەوهەریی کە لەگوتاری راگەیاندنی ئێمەدا بەردەوام بەهۆی میکانیزمی تێکەڵکردنەوە بزر دەبێت.

دووەم: نەبوونی ستراتیژێک بۆ ئایندەی هاوبەش:

تێکەڵکردنی کەسانێک کە بەناوی ئایینێکی دیاریکراوەوە کاری تیرۆریستی ئەنجام دەدەن، لەگەڵ کەسانێک کە بڕوایان بە ئایینێکی دیاریکراو هەیە، تێکەڵکردنێکە زیان لە ئایندەی هاوبەشی ئێمە بە ئیسلامی و موسوڵمان و رەخنەگرەکانیشیانەوە دەگەیەنێت. ئەم تێکەڵکردنە لەلایەکەوە خەڵکێکی زۆرت لێ دەتۆرێنێت و زویریان دەکات (کە لە ئاستی نەتەوەییدا بەهەزاران داو پێکەوە بەستراونەتەوە) و لەلایەکی تریشەوە، کردەی باوەڕهێنان بە ئایینێکی دیاریکراو دەکاتە کردەیەکی «یاساخ». دیارە ئەمەش لە کاتێکدا کە ئێمە دەمانەوێ نمونەی دیموکراتیەتی خۆرهەڵاتی ناوەڕاست و پێشەنگ بین لە چەسپاندنی کۆمەڵگایەکی فرەفەرهەنگی و فرەئایینیدا.
ئەمڕۆ لە کۆمەڵگای کوردیدا ژمارەیەکی زۆر مسوڵمانت هەیە کە هەستی کوردبوونەکەی لاوازتر نییە لە باوەڕدارییەکەی؛ ئەو وەک کوردێک لەناو ئەم کۆمەڵگایەدا گونجانێکی نەتەوەیی هەست پێدەکا و وەکو باوەڕدارێکیش پراکتیزەی رەفتاری ئایینێکی تایبەت. بۆیە هەموو زویرکردنێکی ئەم حەشاماتە لە مرۆڤ، بەتایبەتی لە گەنجەکان و لاوان، لەلایەکەوە دەبێتە هۆی کەمکردنەوە و زەبر وەشاندن لەڕێژەی ئەو گونجانە نەتەوەییە, لەلایەکی دیکەیشەوە دەبێتە هۆی زیادکردنی ژمارەی تیرۆریستەکان، چونکە وەک لە شوێنێکی دیکەشدا نووسیومە:« تیرۆریستەکان لەئەستێرەیەکی ترەوە نەهاتوون، بەڵکو مرۆڤگەلێکن وەکو هەمووومان، لەناوماندا دەژین و لە خۆمان دەچن و ئەندامانی بە حەققی ئەم کۆمەڵگایەن. ساتەوەختی خزانی مرۆڤ بەرەو ئەنجامدانی کارێکی تیرۆریستانە، ساتەوەختێکە لەچاوەڕوانیی هەمووماندا. بەرەنگاربوونەوەی تیرۆر، بەرەنگاربوونەوەیە لەگەڵ ئەو ساتەوەختەدا و لەگەڵ ئەو هێزەدا کە توانا ئینسانییەکانمان هەڵدەگێڕێتەوە بۆ

توانایەکی وێرانکەر». (بڕوانە وتاری: تیرۆری ئاشکرا، تیرۆری داپۆشراو).

مەرج نییە تەنیا هەژاری و دەستکورتی، ئینتیما بۆ چین و توێژێکی خوارووی کۆمەڵ و نەخوێندەواری، بمانکاتە کەسانی توندڕەو، کە یەکێک لە بەرجەستەبوونەکانی توندڕەوی، تیرۆرە؛ بەڵکو بۆی هەیە دڵشکاندنێک، لەبیرچوونەوەیەک و حساب بۆ نەکردن و بەپەراوێزکردنێک ببنە هۆی بێداربوونەوەی هەستێکی توندڕەوانە لە مرۆڤدا و ئاراستەکردنی ئەمەش لەژێر سایەی بیروباوەڕێکدا: توندڕەوی چ بەناوی نەتەوەخوازییەوە بێ، چ بەناوی ئیسلامباوەڕی و چ بەناوی چەپگەراییەوە، هەر توندڕەوییە. هەر بۆیەشە ئەم توندڕەوییە ماهیەتی ناسیۆنالیزم و ئایین و ئایدۆلۆژیا پێکناهێنێت و پتر دەربڕی کاراکتەری توندڕەوانەی ئەو کەسانەیە کە لەژێر سێبەری ئەو بیروڕایانەدا کردەوەکانیان ئاراستە دەکەن. ئەو کاتەی تۆ ناتوانیت مسوڵمانبوونی گەنجێکی کورد قەبوڵبکەیت، دەشبیتە مەترسی بۆ سەر کوردبوونەکەی، تەنیا لەبەر ئەوەی بیروڕاتان و سەرچاوەی باوەڕهێنانتان جیاوازە. بیروڕای جیاوازیش مەشرووعیەت نادات بە هیچ جۆرە ستەمێک لەبەرامبەر ئەویتردا، با ئەو ستەمە تەنیا لەڕێگەی قسەکردنیشەوە بێت. بۆیە گرنگە لەڕەخنەگرتندا لە کەسانێک کە خۆیان بە ئیسلامی پێناسە دەکەن و تیرۆرکاریی پیشەیانە، پێویستە ئاگاداری گەورەیی ئینسانیەتی کەسانێک بین کە تەنیا ڕەفتارێکی مسوڵمانانەیان هەیە. بەمانایەکی دیکە: ڕەخنەگرتن لە توندڕەوی ئیسلامیانە، نابێت ببێتە دەروازەیەک بۆ ڕەخنەگرتن لە ڕەفتاری مسوڵمانانە. ئەمەش لەبەر ئەوەی توندڕەوی ئیسلامیانە و هەر توندڕەوییەکی دیکە، بەڵگەی پچڕاندنی پردی پەیوەندیی نێوان ئێمە و توندڕەوەکانە؛ لە کاتێکدا لە نێوان ئێمە و کەسانێکدا کە ڕەفتارێکی مسووڵمانانەیان هەیە«جیاوازی» لەئارادایە و جیاوازیش ئەو دۆخەیە کە دەبێت لەئاستیدا لێبووردوو بین. هەر قسەگوتن و هێرشکردنە سەر کەسانێک و گروپگەلێک لەسەر بیروڕای جیاواز، ئەو قسە و هێرشانە ماهیەتی ئەوان ئاشکرا ناکات، بەڵکو دەریدەخات کە ئێمە چۆن شتەکان تێکەڵ دەکەین و چەندەش توندڕەوین. بەرامبەرەکەم هەرچەندە بیروڕاشی لەگەڵ من جیاواز بێت، ناگا بەوەی من بتوانم و ڕێگە بەخۆم بدەم وەک مرۆڤ، وەک هاووڵاتی و وەکو کوردێک ناوبانگی بزڕێنم و بەدگومانیی لەسەر دروستبکەم و هەوڵبدەم لە کۆمەڵگای بتۆرێنم و تێکی بشکێنم.
تێکەڵکردنی تیرۆر لە ئەمەریکا و بەستنەوەی ئەمە بە کاری تیرۆریستانەی جوندی ئیسلامەوە لە دژی خێڵی حەمە، تەنیا یەک حەقیقەتی تێدایە، کە ئەویش «تیرۆریستانەبوونی» هەردوو حاڵەتەکەیە. ئەم دوو کردەوەیە، وەک کردەوە، یەک جەوهەریان هەیە بە دوو ئاست و تەکانی جیاواز، بەڵام هەڵەیە گەر سەرچاوەی ئەم کردەیە ببەستین بە بنەمای ئایینێکەوە کە ئایینی ئیسلامە. سزا برینەوە و سەرزەنشتکردنی کەسانێکی تیرۆریست، بەپێی ئەو کردەوەیەی ئەنجامیانداوە و شیرازەی ژیانی ئێمەیان پێ شێواندووە و لەبەهای ئاشتیخوازانەی مرۆڤیان هێناوەتە خوار, لەژێر ناوی هەر ئایین و پەیامێکدا بێت، سزایەکە مەشرووعیەتی خۆی هەیە، وەلێ هەرکات ئەم سزایەمان کردە سزا بەسەر هەر بڕوادار و پەیامهەڵگرێکەوە، ئەوە مەشرووعیەتی خۆی لە دەست دەدات و خودی ئەو حوکمدانەی ئێمە دەبێتە تێکدەری شیرازەی ژیانی هاوبەش و نرخە ئینسانییە هاوبەشەکانمان. لەسزادانی یەکەمدا ئێمە (حەق و یاسا و شەرعییەت) دەکەینە پێوەر بۆ حوکمدانەکانمان، بەڵام لەجۆری دووەمدا خۆمان کارێکی ناحەق و بەدوور لەیاسا و ناشەرعی ئەنجام دەدەین.
من لەم دۆخەدا پێویستیم بەوە نییە ئەو مرۆڤە بکەمە بەرپرسیاری کارێک، کە تا تۆزێ پێشتر پێکەوە ئیدانەی ئەو کارەمان دەکرد و ئێستا هەمان ئەو مرۆڤە چووە لەمزگەوت نوێژ بکا و ڕەفتارێکی ئایینی جێبەجێ بکات. لەنێوان من و ئەم کەسەدا تێگەیشتنێکی هاوبەش و پێکهاتنێکی عەقڵی هەیە لەسەر ئەوەی، ئەو کردەیەی لە ئەمەریکا و لە هەڵەبجە بەناوی ئیسلامەوە ئەنجامدرا، کردەیەکی توندڕەوانەی دژ بە ژیانی مرۆڤە. لەکاتێکدا لە نێوان ئێمە هەردووکمان و ئەوانەدا کە هەستان بەو کردەیە، هیچ پێکهاتن و تێگەیشتنێکی هاوبەش لەئارادا نییە. دروستکردنی ستراتیژێک بۆ ئاییندەیەکی هاوبەش لەگەڵ ئەم مرۆڤەدا بەوە نایەتە دی کە بەجۆرێ هەڵسوکەوتی لەگەڵدا بکەم کە ئەو وا بزانێت من لەڕیزی توندڕەوەکاندا حسابی بۆ دەکەم، بەڵکو ئەوە منم دەبێت بەبیری بهێنمەوە، کە حسابی بۆ دەکەم و حساب بۆ ئەو مێژووەش دەکەم، کە ئەو لەئاستی باوەڕدارییەکەیدا خۆی بە خاوەنی دەزانێت، تاکو مێژوویەکی لەگەڵدا دروستبکەم کە لەئاستی هاووڵاتی بوون و ئەندامبوونمان لە هەمان کۆمەڵگادا، ببێتە مێژووی هاوبەشمان و پرۆژەیەک بۆ پێکەوە ژیانی ئایندەمان. لێرەوە، پرۆژەی من بریتی دەبێت لە دڵڕاگرتنی گەنجێکی کوردی ئیماندار، نەک سازشکردن و هاوپەیمانێتی بەستن لەگەڵ سەرکردەی حیزبێکی ئیسلامیی توندڕەودا. بەمانایەکی دیکە؛ هیچ کردەیەکی توندڕەوانە کە بەناوی ئایینێکی تایبەتەوە دەکرێت ڕێگەم لێناگرێت تا پرۆژەی هاوبەشم لەگەڵ ئیماندارەکانی ئەو ئایینەدا نەبێت، چونکە من ئیماندارەکانی ئایینێک لەو کەسانە جیا دەکەمەوە کە توندڕەوی خۆیان بەناوی ئایینەوە ئاراستە دەکەن.

لێرەشەوە دەچمە سەر هۆیەکی دیکەی ئەو تێکەڵکردنەی مەسەلەکان، کە لە گوتاری سیاسی و راگەیاندنی ئێمەدا دووبارە دەبێتەوە و ئەویش نەبوونی کولتووری لێبوردن و ئامادەیی حوکمە پێشینەکانە.

سێیەم: نەبوونی کولتووری لێبووردن و ئامادەیی حوکمی پێشینە:

لۆژیکی سیاسەت لە وڵاتی ئێمەدا لۆژیکێکە تا سەر ئێسقان پابەندی حوکم و بەدگومانیی پێشینەیە. رەگوڕیشەی ئەمەش دەگەڕێتەوە بۆ ئەو هەموو بەدگومانییەی مێژوو لە نێوان لایەنە سیاسیەکانی ئێمەدا دروستیکردووە و هەر لێرەشەوە پەڕیوەتەوە بۆ ناو یەکبەیەکی ئەندامەکانی کۆمەڵ و ناو ئەو گوتارەشەوە کە پێی دەگوترێ گوتاری رۆشنبیری کورد.
لە کولتوورێکدا کە هزر و ئاوەز نەتوانن دادەوەری بکەن، ئەوە یادوەرییەکان بەردەوام خۆیان لە شێوەی حوکمی پێشینە و بەدگومانیدا دەسەپێنن و داوای حەقسەندنەوە و تۆڵەمان لێدەکەن، کەئەمەش دەبێتە هۆی لاوازکردنی هەر پرۆژەیەکی ستراتیژیی هاوبەش بۆ داهاتوو: هەر هێزێکی کوردی دەگریت خاوەنی چەندین یادوەری خوێناوی و تاڵە لەگەڵ هێزەکانی دیکەدا و ئەمەش لۆژیکێکی بۆ دروستکردووە بەردەوام پێیدەڵێت: تۆ لەڕابردوودا و لەگەڵ هێزی بەرامبەردا ئەزموونی تاڵ و ناخۆشت هەیە و نابێت رێگە بەخۆت بدەیت پێکەوە بچنە ناو یەک ئاییندەوە. رێک ئالێرەشەوەیە کە ئیرادە و خواستی حیزبەکان زاڵ دەبن بەسەر ئیرادە و خواستی نەتەوەدا. حیزب ناتوانێت لە پێناوی رزگارکردنی مێژوو و هەیبەتی نەتەوەدا، کە مێژوویەکی پڕ لەتراژیدیایە و هەیبەتێکی بریندارە, دەست لە یادوەرییەکانی خۆی هەڵبگرێت و بە سارێژکردن و دڵدانەوەی برینەکانی نەتەوە، برینداریيە تایبەتییەکانی خۆی سارێژ بکاتەوەو بە وەدەستهێنانی دەستکەوتێکی ستراتیژی بۆ نەتەوەش دڵی ئازارەکانی خۆی بداتەوە. بەمجۆرەش زەمینەی بەردەوامیی حوکمە پێشینەکان دووبارە دەبێتەوە و «لێبووردن» لەسیاسەتی ئێمەدا تەنیا وەک دروشمێک دەمێنێتەوە. هەر بۆیەشە هیچ کامێک لەڕووداوەکان و هیچ یەکێک لەچالاکییە تیرۆریستییەکان و پلانە دوژمنکارییەکان، کە لە وڵاتی ئێمەدا و لە ناوچەی ئیداریی هەردوو حیزبە گەورەکەدا ژمارەیان زۆرە و مەترسیی جیدیشیان بۆ هەردوو لا دروستکردووە، نابنە هاندەر و دەرس بۆ داڕشتنی ستراتیژێکی هاوبەش.
لەماوەی دوو ساڵی ڕابردوودا ژمارەیەکی زۆر ناڕەوایی و دەستدرێژی کرانە سەرکۆمەڵگای ئێمە، کە بەرژەوەندی هەموو هێزە کوردییەکانیشیان خستنە بەردەم مەترسیی زۆر جیدییەوە، کەچی پەرچەکرداری ئەوان لە بروسکە ناردن و هاودەردیکردن و دەستگیرۆییکردنی مادیی تێپەڕی نەکرد. لەکاتێکدا ئەگەر لۆژیکی بەدگومانی و حوکمی پێشینە هێندە لە سیاسەتی کوردیدا ئامادەییان نەبوایە، دەبا ئەو رووداوانە ببوونایەتە هاندەر بۆ بە عەقڵانیکرنی سیاسەت و داڕشتنی پەیماننامەیەکی نەتەوەیی و دامەزراندنی دادگایەکی سەراپاگیر بۆ سزادان و حوکمدان بەسەر هەموو ئەوانەدا کە بەناوی عەقیدە و ئایین و ئایدیۆلۆژیاوە دەستدرێژی دەکەنە سەر تەبایی کۆمەڵایەتی و فرسەت لە دابەشبوونی ئیدارەی کوردی وەردەگرن بۆ جێبەجێکردنی ئەو پلانانەی کە ئەزموونی ئێستامان دەخەنە مەترسییەوە.
لەدۆخی ئێستای کۆمەڵگای ئێمەدا، ئەوەندەی پێویستیمان بە راگەیاندنی سەرکەوتنەکان و دروستکردنی لایەنگر هەیە لەدژی تیرۆریست و خراپکارەکان، هێندەش زیاتر پێویستە ئیش بکرێت بۆ رزگارکردنی سیاسەت لە بەدگومانی و حوکمە پێشینەکان و دەیان ئەوەندەش پتر پێویستیمان بە دامەزراندنی کولتووری لێکبووردن و مودارا هەیە. لەڕووی مێژووییەوە بەدگومانی دۆخێکە لەناو هەموو کولتوورەکاندا هەبووە و هەیە، بەڵام لێکبووردن کولتوورێکە دەبێت دروستبکرێت و یەکێک لە گرنگترین جۆرەکانی لێکبووردنیش سازدانی لێبووردوویی سیاسییە. **ئێمە ئێستا لەوڵاتێکدا دەژین کە هەموو شتێک تێکەڵ بە هەموو شتێکی دیکە دەکرێت و هیچ شتێک لەبەر هۆی تایبەتیی خۆی هەڵناسەنگێندرێت**، ئەمەش بۆتە هۆی لاوازکردنی بڕیاری عەقڵانی و سڕینەوەی خەونی هاوبەش و حوکمدانی ناشەرعی و نغرۆبوون لە ناو بڕیارە پێشینەکاندا. مەترسیی گەورە لەدروستبوون و گەورەبوونی هێزە توندڕەوەکان و زۆربوونی پلانە دوژمنکارییەکان و زیادبوونی هەڕەشەکاندا نییە، بەڵکو مەترسی هەرە گەورە مانەوەیە لە دۆخی تەسلیمبوونی هەمیشەیی بە یادوەری و گوێگرتن لە حوکمەپێشینەکان و رەواجدان بە بەدگومانی کە هەموو ئەمانە رێگرن لەبەردەم عەقڵانیەتی سیاسیدا کە یەکێک لە ئەنجامەکانی هەر عەقڵانییەتێک بریتییە لەدروستکردنی کولتووری لێکبووردن.
هیچ گەرانتێک نییە بۆ دووبارە نەبوونەوەی رووداوەکان بە شێوەی دیکە و لەئاستی دڵتەزێنی تردا، هیچ گەرانتێک نییە کە سبەی هەردوو حیزبە گەورەکەی کوردستان رووبەڕووی کۆستی دڵتەزێن نەبنەوە و زەفەریان پێنەبرێت و ئەندامی بەرزی خۆیان لەدەست نەدەن، هیچ گەرانتێک نییە ئەو ئاساییشە نیسبی و دەستکەوتە سیاسی و کەلتووری و ئابووری و ئیداریانەی ئێستای ئەم بەشەی کوردستان کۆتاییان پێنەیەت. هیچ گەرانتێک نییە کە ئێمەی کورد لەموعادەلە سیاسییەکانی سبەینێی جیهاندا، ئەو خەسڵەتەمان تیا دەمێنێت کە دەبێتە هۆی ئەوەی پشتگیریمان لێبکرێت. هیچ

گەرانتێک نییە کە سەرکردەی هەردوو حیزب و ئیدارییە بەرزەکانی حکومەتی هەرێم، دووچاری رووداوی سرووشتی و تەندروستی ئەوتۆ نابن کە ببێتە هۆی لەناوچوونیان. ئەوەی دەبێتە گەرانتی بۆ هێشتنەوەی ئەم دۆخە و پاراستنی بەرژەوەندییەکان، ئیشکردنی عەقلانیانەیە بۆ گۆڕینی شێوازی ململانێکان؛ لەململانێی نێوان دوو «هێز»ەوە کە بەردەوام لە نیەتی یەکتری بەدگومانن و ترس نێوانیانی داگیرکردووە، بۆ ململانێی نێوان دوو «دەسەڵات»ی سیاسی، کە رووبەرووی یەکتری دەبنەوە و دەتوانن لەسەر ناکۆکیەکانیان گفتوگۆ ساز بکەن و لەپێناوی بەرژەوەندییەکانیاندا هاوکاریی ئیداریانەی یەکتری بکەن. تەنانەت «ئاشتی»ش ناتوانێت گەرانتێک بێت لەبەردەم رووداوە گریمانەکراوەکانی داهاتوودا، چونکە ئاشتی بۆتە یۆتۆپیایەک، کە دەشێت لەداهاتوودا خۆی بسەپێنێت، بەڵام نابێت چاوەڕوانیکردنی ئەو ئاشتییە یۆتۆپیایە، ببێتە رێگر لەبەردەم هەنگاو هەڵهێنانەوەی هەنووکەییدا لەدژی هەڕەشەکان.
کێشەکە لەوەدایە هەردوو هێزی ناوبراو، وەها تەماشای ئاشتی دەکەن کە دۆخێکە تیایدا ئەوان «تێکەڵ» بە یەکتر دەبن و هەریەکەیان سەربەخۆیی تایبەت بەخۆی لەدەست دەدات. ئەوەی ئەم تێگەیشتنە هەڵەیە لەدۆخی ئاشتی هەڵدەگێڕێتەوە بۆ تێگەیشتنێکی واقیعیانە، بریتییە لەدامەزراندنی ئەو دەزگا و دامەزراوانەی کە بارودۆخی ناوخۆیی لەهەڕەشەی دەرەکی و ناوەکی دەپارێزن.
لەبەر ئەوە ئاشتی تێکەڵبوون نییە بەیەکتر بەڵکو ئیشکردنە بۆ هێنانەکایەی دۆخێک کە تیایدا ئاساییش بێتە کایەوە و لە سایەیدا دەسەڵاتە جیاوازەکان ململانێ بکەن بەبێ ئەوەی وزەی خۆیان بۆ چاودێریکردنی یەکتر تەرخان بکەن. ئەوەی پێویستە چاودێری بکرێت، ئەو هێزانەن کە مەترسی لەسەر هەنووکە دروست دەکەن و بەم یان بەو شێواز، شیرازەی کۆمەڵگاکەمان دەشێوێنن. دەمەوێت جەخت لەسەر ئەوە بکەمەوە، کە بۆ رووبەڕووبوونەوە لەگەڵ جوندی ئیسلام و هاوکارەکانیان، بەس نییە هەڵەبجە رزگار بکرێت و بکوژانی فەرەنسۆ حەریری و هاوڕێکانی بە سزای خۆیان بگەن، بەڵکو دەبێت ئەم رووداوانە هاندەر بن بۆ دامەزراندنی ئەو دەزگایانەی ئاسایشی گشتی دەپارێزن و دەزگا ئەمنیەکانی یەکێتی و پارتی رزگار دەکەن لەوەی لە پێناوی چاودێریکردنی یەکتریدا، ببنە پرد بۆ پەڕینەوەی تیرۆریست و توندڕەوەکان بەناو مەڵبەندەکانی وڵاتدا. ئەمکارە پێویستی بە ئاشتی نییە وەک بنەمایەک و وەک یۆتۆپیایەک کە بۆی هەیە لەداهاتوودا بێتە دی، بەڵکو پێویستی بە وازهێنانە لە بەدگومانی و یادوەرییە تاڵەکان و دامەزراندنی کولتووری لێکبووردن و مودارا، چونکە بەبێ دامەزراندنی کولتوورێکی ئەوتۆ هیچ ئاشتییەک بە پایەداری نامێنێتەوە. ئەوەی ئەم دوو حیزبە پێی دەڵێن: «ڕێکخستنەوەی ناو ماڵی کوردی» شتێک نییە لە دەرەوەی «ڕێکخستنی دەزگا ئاساییشەکانی حیزب» و دروستکردنی تیمی هاوبەشی تایبەت لەهەردوولا، کە لەڕووی دەروونییەوە ئامادەکرابن بۆ هاوکاریکردن لەسەر ئەو مەبدەئەوە کە دەڵێت: کورد لەسەرووی پارتی و یەکێتییەوەیە. چونکە بەڕاستی ئەگەر ماڵی کوردی ڕێکبخرێتەوە، دەبێت پارێزگاریشی لێبکرێت.

ئەنجامگیریی:

دەشێت تێکەڵکردن و وڕێنەکردن دوو رووی یەک سکە بن و لەژیانی کۆمەڵایەتیدا دوو کردەی چێژبەخش بن، وەلێ کاتێک لەسیاسەت و راگەیاندندا شتەکان تێکەڵ دەکەین، ئیدی دەبێت لەسەر ئەم دۆخە بوەستین و بیری لێ بکەینەوە.
سیاسەتی ئێستای هێزە کوردییەکان، لەئاست رووداوەکاندا، سیاسەتێکی ناواقیعییە ، ئەمەش وایکردووە سیاسەتێکی ناعەقلانی بێت. ناعەقلانی بەو مانایەی کە عەقڵ لەم سیاسەتەدا نەبۆتە بەهایەک و رەگەزێکی بنەمایی بۆ گەیشتن و بەدەستهێنانی زانین و مەعریفە لەسەر بارودۆخەکانی کۆمەڵگا و رووداوەکان. لێرەشەوە ئەوەی لەم سیاسەتەدا بۆتە پارسەنگ بریتییە لە یادوەری حزب و تێگەیشتنێکی هەستەوەرانەی پڕ لە بەدگومانیی دەستوپێگر، کە هەمیشە داوای رێژەیەک لە لایەنگیری و تەئییدکردنمان لێدەکات. ئەمەش لەکاتی سەرهەڵدانی رووداوەکاندا، دەبێتە سیمای دیاری راگەیاندن و گوتاری سیاسی و ناهێڵێت رووداوەکان لەئاستێکی هەستەوەرانەوە بچنە ئاستێکی فیکرییەوە، کە تیایدا هێزی رەخنەگرتن و بەخۆدا چوونەوە چالاک بن.
دوو حیزبە گەورەکەی کوردستان، لەکاتی رووداوەکان و یادکردنەوەکاندا چاوەڕوانی ئەوەمان لێدەکەن لە تراژیدیا و کەرنەڤاڵەکانیاندا بەشدار بین و بڕژێینە سەر شەقامەکان و ڕۆژنامەکان بە وتاری لایەنگیریکردن پڕ بکەینەوە، بەبێ ئەوەی رەخنە و پێشنیارەکانمان لێ قەبوڵ بکەن. لەوکاتانەشدا کە ئێمەی هاووڵاتی دەمانەوێ بەشداری لەبەرهەمهێنانی تێگەیشتنێکی دیکەدا بۆ رووداوەکان بکەین و یادکردنەوەکان بکەینە دەروازەیەک بۆ خوێندنەوەی رابردووەکان، بەوە تاوانبارمان دەکەن کە لە دژی بەرژەوەندی نیشتیمانی دەجووڵێینەوە و ئەزموونی کوردی بەرکەند دەکەین و چەواشەکاری دەکەین. لەو کاتەشدا کە خۆمان تەسلیم ناکەین بەو گوتارە سادانەی کە راگەیاندنی ئەوان لەسەر رووداوەکان بەرهەمی

دەهێنن و ئینشانووسەکان دایدەڕێژن، بە نەیاری خۆیانمان لەقەڵەم دەدەن. کێشەکە لەوەدایە، حیزب تا هەنووکەش نەیتوانیوە جیاوازی بکات لە نێوان هەڵوێستی رەخنەیی هاووڵاتیان و هەڵوێستی تێکدەرانەی تیرۆریستەکان، تا ئێستاش زەرووڕەتی رەخنەگرتن و گفتوگۆی کراوە لە کردەی تیرۆریستی و خەراپکاری جیاناکەنەوە. حیزبەکان بیریان دەچێت کە لە ساتەوەختی هەر رووداوێک و تیرۆرکردنی هەر کەسایەتی و شیرازەتێکچوونی هەر ساتەوەختێکدا، ئێمەش خەمدەخۆین و بریندار دەبین و ترس یەخەمان دەگرێت. حیزب نایەوێت بزانێت، کە دڵسۆزەکانی ئەو لەم وڵاتەدا گەلێک لە ئەندامە رەسمییەکانی زیاترن. لێرەشەوە حاڵەتەکان تێکەڵ بەیەکتر دەکرێن و هاووڵاتی لە نەیار و تیرۆریست لەڕەخنەگر و خۆبە ئیسلامی پێناسەکردوو لە مسوڵمان جیاناکرێنەوە ، بەمجۆرەش پانتایی توندڕەوی بەرین و بەرینتر دەبێت.
تێکەڵکردن خۆش و چێژبەخش و ئاسانە، وەلێ نەک لەسەر حسابی جیاکردنەوەی ورد و دیققەتی تێڕامان و ئاییندەیەکی هاوبەشەوە، کە هەمووومان بەرپرسیارین لە دروستکردنیدا.

2001/11/15

هەولێر